

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU20

Alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om ökad tillgänglighet till naloxonläkemedel (s. 21). Utskottets förslag grundas på motionsyrkanden.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet finns 18 reservationer (M, SD, C, V, KD, L) och sex särskilda yttranden (M, SD, C, V, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 120 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Den kommande ANDTS-strategin	8
Alkoholfrågor	10
Narkotikafrågor	15
Tobaksfrågor	22
Spelfrågor	25
Övriga frågor om beroende och missbruk	29
Statistik	36
Motioner som bereds förenklat	37
Reservationer	38
1. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (SD)	38
2. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (C)	38
3. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (KD)	39
4. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (L)	40
5. Systembolagets service och ansvar, punkt 2 (M, KD)	40
6. Marknadsföring av alkohol, punkt 3 (SD, V, KD, L)	41
7. Sprututbyte m.m., punkt 5 (V, KD, L)	41
8. Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall, punkt 6 (V)	42
9. Utredning om antalet missbrukare och brukare och deras livskvalitet m.m., punkt 7 (V)	42
10. Motstånd mot legalisering av narkotika, punkt 8 (KD)	43
11. Rökverk som inte innehåller tobak eller nikotin, punkt 10 (C)	43
12. Snus, punkt 11 (L)	44
13. Spelmissbruk, punkt 12 (SD)	44
14. Riskklassificering av olika spel om pengar, punkt 13 (KD)	45
15. Nationell samordnare för beroendepolitiken m.m., punkt 14 (V)	45
16. Missbruks- och beroendeproblematik hos barn och unga, punkt 15 (V)	46
17. Missbruks- och beroendeproblematik hos barn och unga, punkt 15 (KD)	46
18. Missbruks- och beroendeproblematik hos äldre, punkt 16 (KD, L)	47
Särskilda yttranden	48
1. Utredning om antalet missbrukare och brukare och deras livskvalitet m.m., punkt 7 (V)	48
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (M)	48
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (SD)	49
4. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (C)	49
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (KD)	49
6. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (L)	49
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	50
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	50
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	62

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Den kommande ANDTS-strategin

1. Den kommande ANDTS-strategin

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2030 av Christina Östberg m.fl. (SD) yrkande 4,

2020/21:2952 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 14 och 15,

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 12,

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 14, 17 och 23 samt

2020/21:3543 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 9 i denna del.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (KD)

Reservation 4 (L)

Alkoholfrågor

2. Systembolagets service och ansvar

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:326 av Anders Åkesson och Per Åsling (båda C) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 9.

Reservation 5 (M, KD)

3. Marknadsföring av alkohol

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1629 av Elin Lundgren (S) och

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 16.

Reservation 6 (SD, V, KD, L)

Narkotikafrågor

4. Naloxonläkemedel

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om naloxonläkemedel och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 8,

2020/21:630 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 2,

2020/21:2478 av Helena Antoni m.fl. (M),

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 13 och

2020/21:3268 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 13 och 14.

5. Sprututbyte m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 7 och

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 21.

Reservation 7 (V, KD, L)

6. Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall

Riksdagen avslår motion

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 8 (V)

7. Utredning om antalet missbrukare och brukare och deras livskvalitet m.m.

Riksdagen avslår motion

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 10.

Reservation 9 (V)

8. Motstånd mot legalisering av narkotika

Riksdagen avslår motion

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 11.

Reservation 10 (KD)

*Tobaksfrågor***9. Nikotinprodukter**

Riksdagen avslår motion

2020/21:2598 av Sofia Westergren och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M).

10. Rökverk som inte innehåller tobak eller nikotin

Riksdagen avslår motion

2020/21:2994 av David Josefsson (M).

Reservation 11 (C)

11. Snus

Riksdagen avslår motion

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 18.

Reservation 12 (L)

*Spelfrågor***12. Spelmissbruk**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 15 och

2020/21:2436 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S).

Reservation 13 (SD)

13. Riskklassificering av olika spel om pengar

Riksdagen avslår motion

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 18.

Reservation 14 (KD)

Övriga frågor om beroende och missbruk

14. Nationell samordnare för beroendepolitiken m.m.

Riksdagen avslår motion

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 1 och 6.

Reservation 15 (V)

15. Missbruks- och beroendeproblematik hos barn och unga

Riksdagen avslår motion

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 11, 15, 17 och 18.

Reservation 16 (V)

Reservation 17 (KD)

16. Missbruks- och beroendeproblematik hos äldre

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2745 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 10 och

2020/21:3259 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 8 och 10.

Reservation 18 (KD, L)

17. Sex- och kärleksberoende

Riksdagen avslår motion

2020/21:203 av Michael Rubbestad (SD).

Statistik

18. Statistik

Riksdagen avslår motion

2020/21:2323 av Boriana Åberg (M).

Motioner som bereds förenklat

19. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 25 mars 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Dag Larsson (S), Christina Östberg (SD), Nicklas Attefjord (MP), Pia Steensland (KD), Mats Wiking (S), Ulrika Jörgensen (M), Barbro Westerholm (L) och Lena Emilsson (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 120 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Motionsförslagen finns i bilaga 1.

Cirka 70 av dessa motionsyrkanden behandlas i förenklad ordning eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. De motionsförslag som bereds förenklat finns i bilaga 2.

Den 24 november 2020 informerade statssekreterare Tobias Lundin Gerdås, Socialdepartementet, utskottet om den kommande ANDTS-strategin.

Utskottets överväganden

Den kommande ANDTS-strategin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den kommande ANDTS-strategin.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (C), 3 (KD) och 4 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:2030 av Christina Östberg m.fl. (SD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att verka för att det i ANDT-strategin 2021–2025 ska ingå fler missbruk och beroenden som problemområden.

I kommittémotion 2020/21:2952 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att stärka kopplingen mellan cancerprevention och livsstilsvanor i ANDT-strategin. I yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att se över och stärka kommunernas och regionernas förutsättningar för genomförande av ANDT-strategin inför en ny strategiperiod.

I partimotion 2020/21:3543 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 9 i denna del föreslås ett tillkännagivande om att stödja det civila samhället i genomförande av ANDTS-strategin. Även i kommittémotion 2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att det civila samhällets arbete måste prioriteras och uppmuntras.

I kommittémotion 2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att återinrätta ANDT(S)-rådet vid Regeringskansliet. Motionärerna anser att det är angeläget för att säkerställa en god nationell ledning av arbetet. I yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om ett nationellt projekt för cannabispreventivt arbete. Ett sådant nationellt projekt bör vara en del av den kommande ANDTS-strategin för att stärka och samordna det cannabispreventiva arbetet.

I kommittémotion 2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att de sex olika beroendeformerna (alkohol, narkotika, tobak, dopningsmedel, spel och vissa läkemedel) bör ha en gemensam plattform i det hälsofrämjande arbetet. Motionärerna anför även att benämningen ANDT borde ändras till Beroende. I yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att ett kontinuerligt arbete krävs för att dämpa problembördan av olika former av beroenden och missbruk. I yrkande 23 föreslås ett tillkännagivande om tobak. Motionärerna anför bl.a. att inte minst tobaksbruk bland unga kan vara inkörsporten till andra former av beroenden och missbruk.

Bakgrund och pågående arbete

ANDT-strategin

Riksdagen beslutade 2011 om en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken m.m., ANDT-strategin (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203–204). År 2016 beslutade riksdagen om en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020 (skr. 2015/16:86, bet. 2015/16:SoU8, rskr. 2015/16:302). ANDT-strategin omfattar sex mål som anger centrala områden för arbetet med dessa frågor på alla nivåer i samhället.

En förnyad ANDTS-strategi

Regeringen överlämnade propositionen En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025 till riksdagen den 22 mars 2021 (prop. 2020/21:132).

I propositionen redogör regeringen för en förnyad strategi för ANDTS-politiken. Syftet är att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser ska genomföras, samordnas och följas upp under strategiperioden 2021–2025. Propositionen innehåller förslag till ett reviderat övergripande mål för ANDTS-politiken samt sju långsiktiga mål med prioriterade insatsområden som anger riktningen för ANDTS-arbetet i sin helhet. Regeringen bedömer att målstrukturen för strategiperioden bör ligga fast med undantag för ett nytt långsiktigt mål för att tydliggöra behovet av att skydda barn och unga mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.

Regeringen föreslår att innehållet i strategin även omfattar spel om pengar, narkotikaklassade förskrivna och icke-förskrivna läkemedel. Vidare föreslås att tobaksbegreppet utvidgas till att även inkludera nikotinprodukter. Den förnyade strategin har ett ökat fokus på narkotikaprevention med brottsförebyggande och brottsbekämpande insatser som bidrar till strategins mål.

Nuvarande ansvarsfördelning mellan myndigheter och samordningen på området kvarstår. Folkhälsomyndighetens roll som nationell samordnare bör bibehållas samtidigt som Socialstyrelsens roll bör tydliggöras och utvecklas avseende de delar i strategin som rör myndighetens ansvarsområden. I syfte att följa utvecklingen på området föreslås att ett ANDTS-politiskt forum inrättas och att ansvaret för att förvalta effektiva metoder och arbetssätt tydliggörs. Samverkan mellan myndigheter ska genomföra arbetet.

Propositionen kommer att beredas i socialutskottet under våren 2021.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner om ANDT-strategin behandlades senast i socialutskottets betänkande 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionerna avstyrktes (s. 12–13). Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2019/20:174, prot. 2019/20:81).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen är i färd med att ta fram en förnyad strategi som ska gälla fr.o.m. 2021. En proposition om en förnyad ANDTS-strategi överlämnades till riksdagen den 22 mars 2021.

Mot denna bakgrund anser utskottet inte att riksdagen bör ta några initiativ med anledning av motionerna 2020/21:2030 (SD) yrkande 4, 2020/21:2952 (C) yrkandena 14 och 15, 2020/21:2997 (KD) yrkandena 1, 2 och 12, 2020/21:3260 (L) yrkandena 14, 17 och 23 samt 2020/21:3543 (KD) yrkande 9 i denna del. Motionsyrkandena bör avslås.

Alkoholfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Systembolagets service och ansvar samt marknadsföring av alkohol.

Jämför reservation 5 (M, KD) och 6 (SD, V, KD, L).

Motionerna

Systembolagets service och ansvar

I motion 2020/21:326 av Anders Åkesson och Per Åsling (båda C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att Systembolaget ska ta ett större ansvar för att säkerställa likvärdiga förutsättningar för produktion, distribution och konsumtion av hantverksproducerade alkoholhaltiga drycker i hela landet. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att Systembolaget ska vara en positiv kraft i utvecklingen av Sverige som dryckesland.

I kommittémotion 2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att se över Systembolagets särskilda service till de lokala alkoholproducenterna.

Marknadsföring av alkohol

I kommittémotion 2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om att stävja övertramp när det gäller marknadsföring av alkoholhaltiga drycker. Enligt motionärerna har marknadsföringen av alkoholhaltiga produkter blivit alltmer synlig och alltmer aggressiv i konventionella medier liksom på digitala plattformar.

I motion 2020/21:1629 av Elin Lundgren (S) föreslås ett tillkännagivande om att se över reglerna för marknadsföring av alkohol i syfte att skydda unga.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

Av 3 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, framgår att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns.

Alkohollagen

Detaljhandel

Av alkohollagen (2010:1622) följer att det för detaljhandel med spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker ska finnas ett aktiebolag (detaljhandelsbolaget) som bildats särskilt för ändamålet. Bolaget ska ägas av staten (5 kap. 1 § första stycket). Endast detaljhandelsbolaget får bedriva detaljhandel med spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker (5 kap. 2 §). Detaljhandelsbolaget beslutar om försäljningsställets förläggning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget (5 kap. 3 §).

I 5 kap. 5 § finns bestämmelser om detaljhandel med folköl. Den som bedriver detaljhandel med folköl ska anmäla verksamheten till den kommun där försäljningen sker. Vidare ska den som bedriver detaljhandel med folköl utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och svara för att personalen har nödvändiga kunskaper om vad som gäller för försäljningen.

Marknadsföring av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat

I 7 kap. alkohollagen regleras marknadsföring av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. Av 7 kap. 1 § följer att särskild måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat till konsumenter. Reklam eller andra marknadsföringsåtgärder får inte vara påträngande eller uppsökande eller uppmana till bruk av alkohol. Marknadsföring får inte rikta sig särskilt till eller skildra barn eller ungdomar som inte har fyllt 25 år.

Vid marknadsföring av alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat till konsumenter får kommersiella annonser inte användas i tv-sändningar, beställ-tv eller ljudradiosändningar. En leverantör av en videodelningsplattform får inte tillhandahålla sådana kommersiella annonser som avses i första stycket före, under eller efter användargenererade videor eller tv-program på plattformen (7 kap. 3 §).

Tillkännagivande (2019:552) av avtal mellan Systembolaget Aktiebolag och staten

Av 4 § avtalet mellan Systembolaget AB och staten framgår att bolagets produkturval ska vara sådant att inte inhemska produkter favoriseras. Urvalet

får endast grundas på en bedömning av produktens kvalitet, särskilda risker för skadeverkningar av produkten, kundernas efterfrågan och andra affärsmässiga hänsyn. I affärsmässiga hänsyn inkluderas aspekter på hållbart företagande i enlighet med internationella principer och riktlinjer såsom arbetsmiljö, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, klimat- och miljöpåverkan, affärsetik och antikorrupktion.

På begäran av en leverantör av en produkt som avvisats från eller avförts ur Systembolagets sortiment ska bolaget skriftligen redogöra för de skäl som lett fram till dess ställningstagande. Leverantören ska upplysas om sin rätt att få beslutet överprövat av Alkoholsortimentsnämnden.

Bakgrund och pågående arbete

Systembolagets sortiment för lokala och småskaliga produkter

Systembolaget införde 2014 ett sortiment för lokala och småskaliga produkter (systembolaget.se). För att en dryck ska komma in i sortimentet Lokalt och småskaligt krävs

- att drycken är hantverksmässigt tillverkad
- att endast ett fåtal personer har varit delaktiga i tillverkningen
- att det finns en efterfrågan från kunderna
- att produktionsstället ligger högst 15 mil från någon av Systembolagets butiker
- en årlig tillverkningsvolym på högst 50 000 liter öl och cider, 20 000 liter vin, 13 000 liter starkvin eller 10 000 liter sprit.

Om en kund önskar en dryck som inte finns där kunden bor kan drycken beställas till kundens butik eller ombud utan extra kostnad.

Utredningen om vissa alkohol- och marknadsföringsfrågor

I september 2016 beslutades kommittédirektivet Alkoholhaltiga preparat avsedda för förtäring och vissa marknadsföringsfrågor (dir. 2016:80, S 2016:06).

För att säkerställa en sammanhållen och systematisk reglering inom alkoholområdet samt för att skydda folkhälsan och framför allt skydda barn och unga mot skadliga effekter orsakade av alkohol skulle utredaren bl.a.

- analysera och lämna förslag, inklusive författningsförslag, om hur alkoholhaltiga preparat som är avsedda för förtäring bör regleras
- analysera och lämna förslag, inklusive författningsförslag, om hur marknadsföring via framför allt digitala medier kan begränsas i syfte att skydda barn och unga mot att exponeras för marknadsföring av alkohol
- analysera tillämpningen av alkohollagen i vissa delar och vid behov lämna förslag, inklusive författningsförslag, om hur lagstiftningen bör förtydligas i dessa delar i syfte att skapa förutsättningar för en förutsebar, effektiv och konsekvent tillämpning.

Utredningen lämnade i juni 2017 delbetänkandet *Reglering av alkoglass m.fl. produkter* (SOU 2017:59). Vidare överlämnade den slutbetänkandet *Alkoholreklam i sociala medier m.m.* (SOU 2017:113) i januari 2018. Utredningen föreslog bl.a. att kommersiella annonser på sociala medier inte ska få användas vid marknadsföring av alkoholdrycker och de alkoholhaltiga preparat som ur konsumtionssynpunkt är att jämföras med alkoholdrycker eller annars kan antas användas som berusningsmedel till konsumenterna. Betänkandet remissbehandlades under våren 2018. Enligt uppgift bereds betänkandet inom Regeringskansliet.

Den 19 mars 2019 överlämnade regeringen proposition 2018/19:59 *Reglering av alkoglass m.fl. produkter till riksdagen*. I propositionen föreslår regeringen bl.a. att ”alkoholdrycksliknande preparat”, däribland s.k. alkoglass, ska regleras på samma sätt som alkoholdrycker. Propositionen behandlades i socialutskottets betänkande 2018/19:SoU18 *Reglering av alkoglass m.fl. produkter*. Utskottet ställde sig bakom propositionen. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2018/19:239, prot. 2018/19:96).

Svar på skriftlig fråga

Den 25 mars 2020 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) skriftliga frågor om Systembolagets hantering av småproducenter och om rättvisa villkor för småproducenter av alkoholhaltiga drycker (fr. 2019/20:1093 och fr. 2019/20:1094). Socialministern anförde följande:

Boriana Åberg har frågat näringsministern vilka åtgärder han avser att vidta för att främja småproducenters möjligheter att sälja sina produkter på Systembolaget och vilka åtgärder han avser att vidta för att säkerställa rättvisa konkurrensvillkor för svenska småproducenter av alkoholhaltiga drycker.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Systembolaget har ensamrätt att i Sverige sälja alkoholdrycker till konsument. Monopolet är motiverat av folkhälsoskäl, för att hålla nere alkoholkonsumtionen. Forskningen har visat att alkoholkonsumtionen skulle öka om alkoholdrycker istället såldes i livsmedelsbutiker vilket skulle få stora konsekvenser för folkhälsan och för samhällets kostnader.

En utredning om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska genomföras. En förutsättning är att Systembolagets monopol säkras. Utredningen ska tillsättas under 2020. Frågan om gårdsförsäljning har utretts vid två tidigare tillfällen och har visat sig vara EU-rättsligt utmanande.

Systembolaget arbetar kontinuerligt med att möta konsumenternas ökade intresse för det lokala och småskaliga, vilket också slagit igenom i Systembolaget försäljning. Systembolaget tar hänsyn till denna utveckling genom nya tillvägagångssätt för hantering av lokala och småskaliga artiklar i syfte att öka tillgänglighet, produktinformation och kvalitetskontroll. Antalet leverantörer och artiklar, både vad gäller öl och vin, har ökat avsevärt i Systembolagets småskaliga sortiment. Idag uppgår antalet lokalproducerade produkter till fler än 1 800, från cirka 350 småskaliga producenter.

Vidare är Systembolaget representerat i varje kommun i Sverige och bolagets modell gör det möjligt för små lokala producenter att sälja sina

produkter i hela Sverige och har därmed möjlighet att skala upp handeln i takt med att efterfrågan ökar. Lokalt producerade drycker säljs i upp till 10 butiker inom 15 mil från tillverkningsorten men Systembolagets kunder från hela Sverige kan beställa ur det småskaliga sortimentet och hämta det i sin lokala butik, hos sitt Systembolagsombud, alternativt få dryckerna hemlevererade.

Systembolagets produkturval regleras i avtalet mellan Systembolaget och staten. Urvalet får endast grundas på en bedömning av produktens kvalitet, särskilda risker för skadeverkningar av produkten, kundernas efterfrågan och andra affärsmässiga hänsyn. Om en produkt avvisas från eller avförs ur sortimentet har leverantören rätt att få beslutet överprövat av Alkoholsortimentsnämnden. Detta gäller även om Systembolaget avvisat en lämnad offert. Systembolagets produkturvalsprocess är utformad för att säkerställa att ingen favorisering sker av inhemska produkter. En förutsättning för detaljhandelsmonopolets EU-rättsliga legitimitet är att Systembolaget fungerar icke-diskriminerande. Systembolagets sortimentsmodell och allmänna inköpsvillkor innebär att det är faktisk konsumentefterfrågan som slutligen avgör sortimentets sammansättning i butikerna.

Regeringen vill uppmuntra företagande i alla delar av landet och arbetar aktivt med att förbättra villkoren för små företagen genom en aktiv näringslivspolitik. Jag är övertygad om att småproducenters tillväxt kan gå hand i hand med en folkhälsobaserad alkoholpolitik.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner om bl.a. Systembolaget och alkoholreklam behandlades i utskottets betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandet avstyrktes (s. 24–25). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2018/19:87).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Systembolagets produkturval enligt avtalet mellan Systembolaget och staten endast får grundas på en bedömning av produktens kvalitet, särskilda risker för skadeverkningar av produkten, kundernas efterfrågan och andra affärsmässiga hänsyn. Systembolagets sortiment med lokala och småskaliga produkter har utvecklats successivt sedan 2014. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2020/21:326 (C) yrkandena 1 och 2 samt 2020/21:2997 (KD) yrkande 9. Motionsyrkandena bör avslås.

När det gäller motionerna om marknadsföring av alkohol konstaterar utskottet att betänkandet Alkoholreklam i sociala medier m.m. (SOU 2017:113) bereds inom Regeringskansliet. Denna utredning bör inte föregripas. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta några initiativ med anledning av motionerna 2020/21:1629 (S) och 2020/21:3260 (L) yrkande 16. Motionsyrkandena bör avslås.

Narkotikafrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om naloxonläkemedel och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. sprututbyte m.m. och kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall.

Jämför reservation 7 (V, KD, L), 8 (V), 9 (V) och 10 (KD) samt särskilt yttrande 1 (V).

Motionerna

Naloxonläkemedel

I motion 2020/21:2478 av Helena Antoni m.fl. (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att utöka tillgången till naloxon. Motionärerna anför bl.a. att det bör utredas om fler yrkesgrupper, exempelvis poliser, ordningsvakter och tågvärdar, även ska ha möjlighet att få naloxon utskrivet för användning i tjänsten.

I motion 2020/21:630 av Niels Paarup-Petersen (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att naloxon bör delas ut inom missbruksvården.

I kommittémotion 2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att naloxon bör göras tillgängligt i hela landet och användandet bör följas upp på statlig nivå.

I kommittémotion 2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att naloxon bör vara tillgängligt även för anhöriga till personer i riskgrupp.

I kommittémotion 2020/21:3268 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att fältassistenter bör få tillgång till överdoshämmande läkemedel. I yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att polisen bör utrustas med naloxon mot opioidöverdoser.

Sprututbyte m.m.

I kommittémotion 2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att sprututbytesverksamhet bör bedrivas i samtliga regioner och följas upp på statlig nivå.

I kommittémotion 2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 21 föreslås ett tillkännagivande om att införa möjligheter till sprututbyte och läkemedelsassisterad behandling i hela landet.

Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall

I kommittémotion 2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att det bör inrättas ett nationellt kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall.

Utredning om antalet missbrukare och brukare och deras livskvalitet m.m.

I kommittémotion 2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att en utredning bör tillsättas med syftet att ta reda på hur lagen i fråga om kriminalisering av eget bruk har inverkat på antalet missbrukare och brukare samt deras livskvalitet, hälsa och drogfrihet.

Motstånd mot legalisering av narkotika m.m.

I kommittémotion 2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om motstånd mot legalisering och avkriminalisering av narkotika. Motionärerna anför bl.a. att bruk av narkotika är skadligt för hälsan och medför ett stort mänskligt lidande och många negativa effekter i samhället kopplat till exempelvis kriminalitet.

Gällande rätt

Lagen om utbyte av sprutor och kanyler

Av 1 § lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler framgår att det i denna lag finns bestämmelser om verksamhet med utbyte av sprutor och kanyler (sprututbytesverksamhet) för att förebygga spridning av hivinfektion och andra blodburna infektioner bland personer som missbrukar narkotika. Sprututbytesverksamhet ska bedrivas på ett sådant sätt att den enskilde kan motiveras för vård och behandling.

Sprututbytesverksamhet får bedrivas endast av regioner inom ramen för deras hälso- och sjukvård och sedan Inspektionen för vård och omsorg har gett tillstånd till verksamheten (2 §). Innan en ansökan om tillstånd lämnas in ska samråd hållas mellan regionen och samtliga kommuner inom regionen (3 §). I ansökan ska regionen redovisa hur behovet av avgiftning och vård av missbrukare kommer att tillgodoses.

Av 6 § framgår att en spruta eller en kanyl får lämnas ut av regionen endast om en begagnad spruta eller kanyl samtidigt lämnas in. Utlämnande får dock ske om det finns särskilda skäl att motsvarande begagnade sprutor och kanyler inte kan lämnas in. Sprutor eller kanyler får lämnas ut endast till den som har fyllt 18 år. Utlämnande får ske endast vid personligt besök. Endast personer som kan anses bosatta i en region som har beviljats tillstånd får delta i sprututbytesverksamhet i den regionen.

Bakgrund och pågående arbete

Naloxonläkemedel

Läkemedelsverket och Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att öka tillgängligheten till vissa läkemedel för att minska den narkotikarelaterade dödligheten (S2017/02196/FS). Myndigheterna redovisade uppdraget i en rapport i januari 2018. Därefter genomförde myndigheterna under 2018 tre regeländringar för att göra naloxonläkemedel mer tillgängliga för personer i riskzonen för överdos, närstående och personal inom räddningstjänsten.

- I mars 2018 blev det möjligt att lämna ut naloxonläkemedel vid förskrivningstillfället, i stället för att läkemedlet endast kan hämtas ut på apotek.
- Sedan augusti 2018 har icke legitimerad personal i ambulans och inom räddningstjänst möjlighet att ge naloxon vid opioidöverdos.
- I november 2018 fick sjuksköterskor rätt att skriva ut naloxonläkemedel, något endast läkare hade fått göra tidigare.

Förändringarna gav förutsättningar för hälso- och sjukvården att starta s.k. naloxonprogram, där förskrivning och utlämning av naloxon till personer som riskerar att drabbas av en opioidöverdos kombineras med en utbildningsinsats till personer som riskerar att bevittna en överdos.

I januari 2019 publicerade Socialstyrelsen en uppdaterad version av Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende – stöd för styrning och ledning. Fokus vid översynen har varit läkemedelsbehandling av personer med opioidberoende. En av nyheterna i riktlinjerna är en rekommendation om naloxon. Rekommendationen är att hälso- och sjukvården bör erbjuda naloxon till personer i riskzonen för opioidöverdos och att förskrivningen ska kombineras med en utbildningsinsats.

Vidare har Socialstyrelsen i samarbete med Folkhälsomyndigheten tagit fram informationsmaterial om naloxon. Materialet finns i följande fem delar:

- ett samtalsstöd till de som förskriver och informerar om naloxon
- en informationsbroschyr att ge till brukare eller närstående efter förskrivningen
- en fickfolder att ge till brukare efter förskrivningen
- en affisch med instruktioner om hur man ger naloxon vid opioidöverdos
- en affisch med typiska tecken på opioidöverdos.

Sprututbyte

Den 1 mars 2017 trädde ett antal ändringar i lagen om utbyte av sprutor och kanyler i kraft. Lagändringarna syftade bl.a. till att förbättra tillgången till sprututbyten i hela landet (prop. 2016/17:15, bet. 2016/17:SoU4, rskr. 2016/17:132).

Den 1 december 2019 redovisade Socialstyrelsen regeringsuppdrag från 2016 om att följa upp konsekvenserna av ändringar i lagen om utbyte av

sprutor och kanyler. Av redovisningen, Ändringar i lagen om utbyte av sprutor och kanyler – förslag till systematisk och samordnad uppföljning av sprututbytesverksamhet i Sverige, framgår bl.a. att lagändringarna har inneburit en ökad tillgänglighet till sprututbytesverksamhet för personer som injicerar narkotika i Sverige. Socialstyrelsens kartläggning visade att antalet regioner med sprututbytesverksamhet 2019 uppgick till 16 av 21.

Läkemedelsassisterad behandling för att behandla opioidberoende

Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO, även kallat substitutionsbehandling) består av behandling med läkemedel som utgör narkotika och som godkänts för behandling av opioidberoende. Behandlingen bör även innehålla psykologisk eller psykosocial behandling alternativt sociala stödinsatser. Behandlingen har flera syften: förebygga återfall, förbättra sociala funktioner och minska medicinska komplikationer, smittspridning och dödlighet (folkhälsomyndigheten.se).

I Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende rekommenderas läkemedelsassisterad behandling med buprenorfin för personer med opioidberoende.

Vidare har Socialstyrelsen tagit fram ett kunskapsstöd för LARO (Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende. Kunskapsstöd – i hälso- och sjukvård och socialtjänst). Det innehåller en modell för behandlingsprocessen och beskriver vilka bestämmelser och rekommendationer som är tillämpliga. Syftet med kunskapsstödet är att bidra till en god och likvärdig vård för personer med opioidberoende.

Varningssystem för att motverka narkotikarelaterad dödlighet

I oktober 2017 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag (S2017/05940/FS [delvis]) att i samverkan med Socialstyrelsen utreda förutsättningarna för ökad samverkan mellan berörda myndigheter i syfte att genom ett varningssystem i ett tidigt skede kunna upptäcka substanser eller förändrat missbruksmönster som kan orsaka plötslig ökning av antalet dödsfall. I maj 2018 presenterade Folkhälsomyndigheten ett förslag på hur ett varningssystem skulle kunna byggas upp.

I regleringsbrevet för 2019 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra ett pilotprojekt i syfte att etablera ett varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall, i enlighet med Folkhälsomyndighetens förslag (S2019/04313/FS). Myndigheten ska inom ramen för det fortsatta arbetet pilottesta varningssystemet i fler regioner. Uppdraget slutredovisades den 28 februari 2021 i rapporten Folkhälsomyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag – Ett pilotprojekt i syfte att etablera ett varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall (S2020/00601/FS). Myndigheten bedömer att ett nationellt genomfört varningssystem kan utgöra en plattform och tillhandahålla en struktur för att snabbt dela information och utbyta kunskap med många relevanta aktörer. Myndigheten bedömer vidare att ett

nationellt genomfört varningssystem även bör kunna användas till att utbyta erfarenheter och information, mellan och inom verksamheter, som inte är brådskande utan kan vara ett stöd i ett generellt hälsofrämjande arbete för att förebygga narkotikarelaterade dödsfall och skador.

Åtgärder för att förebygga användning samt medicinska och sociala skadeverkningar av narkotika

Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att förebygga användning samt medicinska och sociala skadeverkningar av narkotika (S2019/04314/FS [delvis]). Åtgärderna riktar sig främst till barn och unga samt personer upp till 44 år, men åtgärder beaktas även för andra åldersgrupper. I återrapporten Åtgärdsförslag för att förebygga användning samt medicinska och sociala skadeverkningar av narkotika (Folkhälsomyndigheten, 2020) identifieras viktiga utvecklingsområden och arenor för att stärka det kunskapsbaserade narkotikaförebyggande arbetet samt för att minska medicinska och sociala skadeverkningar av narkotikaanvändning och bidra till att uppnå målet om en god och jämlik hälsa.

Narkotikaanvändningen och dess negativa konsekvenser i Sverige

Karolinska institutet har på Folkhälsomyndighetens uppdrag studerat frågor om narkotikaanvändning och dess konsekvenser i ett befolkningsperspektiv. Med utgångspunkt i data från befolkningsundersökningen Vanor och konsekvenser, som genomförs av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, ingick det i uppdraget att besvara följande tre frågeställningar:

1. Finns det socioekonomiska skillnader i narkotikaanvändning i Sverige?
2. Har personer som använder narkotika en högre risk för sämre hälsa och hur varierar risken mellan olika typer av narkotika och användningsfrekvens?
3. Har närstående till personer som använder narkotika en högre risk för sämre hälsa och hur varierar i så fall risken mellan olika typer av narkotika?

Resultaten av uppdraget publicerades i mars 2021 i rapporten Narkotikaanvändningen och dess negativa konsekvenser i Sverige – Studier av socioekonomiska skillnader och hälsotillstånd hos användare och deras närstående (Folkhälsomyndigheten, 2021).

Av rapporten framgår att det är vanligare att använda narkotika bland personer med lägre utbildning och lägre inkomst och bland de som står utanför arbetsmarknaden. Personer med lägre socioekonomisk position som använder narkotika använder också narkotika mer frekvent. Andelen av den totala narkotikaanvändningen i befolkningen inom olika grupper påverkas av både prevalens och frekvens men också av gruppens storlek sett till antal personer.

Vidare framgår att det finns ett samband mellan narkotikaanvändning och en sämre självskattad hälsa både hos personer som använder narkotika och hos

deras närstående. Särskilt dåligt mår personer som använder narkotika ofta. Användning av narkotikaklassade läkemedel är relaterad till en sämre självskattad hälsa oberoende av socioekonomiska faktorer. Personer som har någon i sitt liv som använder narkotika eller narkotikaklassade läkemedel uppger en sämre hälsa än befolkningen i övrigt.

Svar på skriftlig fråga och interpellation

Den 11 november 2020 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) en skriftlig fråga om den narkotikarelaterade dödligheten i Sverige (fr. 2020/21:320). Socialministern anförde följande.

Jennie Åfeldt har frågat mig vad jag tänker göra för att minska den narkotikarelaterade dödligheten i Sverige.

Regeringen driver en folkhälsobaserad narkotikapolitik. Syftet är att begränsa tillgång, förebygga användning av narkotika, erbjuda vård och behandling för missbruk och beroende samt minska skador och dödsfall till följd av narkotikabruk.

Det finns svårigheter att jämföra olika länders statistik avseende narkotikarelaterad dödlighet, bl.a. eftersom sättet att registrera och rapportera skiljer sig åt. I Sverige upptäcks jämförelsevis väldigt många dödsfall till följd av narkotikabruk, medan det är oklart hur stor underrapporteringen är i andra länder. Den narkotikarelaterade dödligheten har minskat i Sverige 2018 och 2017, men den ligger fortfarande på för hög nivå.

Regeringen har de senaste åren vidtagit flertalet åtgärder för att minska antalet dödsfall från narkotika. Regeringen har exempelvis gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att etablera ett varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall. Regeringen har därtill gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en kartläggning av akutmottagningarnas rutiner för planering av fortsatt vård, behandling och uppföljning vid narkotikarelaterad överdos. Regeringen har också från 2019 tillfört medel till Folkhälsomyndigheten för att möjliggöra en snabbare klassificering av nya psykoaktiva substanser.

Läkemedelsverket och Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag utrett förutsättningarna för ett ökat tillgängliggörande av naloxonläkemedel i syfte att motverka överdoser. Som ett resultat har förskrivningen av naloxonläkemedel utvecklats. Regeringen lämnade 2016 en proposition till riksdagen om att ändra lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler ändrats för att förbättra tillgången i hela landet till sprututbyten för personer som injicerar droger. Socialstyrelsens uppföljning av lagändringen, som presenterades i december 2019, visar att tillgängligheten till sprututbytesverksamhet har ökat i landet, vilket också kan bidra till en minskad narkotikarelaterad dödlighet. Socialstyrelsen har därutöver på regeringens uppdrag tagit fram ett kunskapsstöd för läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO).

I juni 2020 tillsatte regeringen en särskild utredare för att se över hur insatser för personer med samsjuklighet med missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos kan ske mer samordnat. Psykisk sjukdom är vanligt bland personer med missbruk och beroende, varför denna utredning är en insats som kan bidra till en bättre vård för denna grupp.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om sprututbyte, naloxon och motstånd mot legalisering av cannabis behandlades i utskottets betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 28–29). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2018/19:87).

I betänkande 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken (s. 29–30). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2019/20:174, prot. 2019/20:81). Den del av tillkännagivandet som rör en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall redovisas i proposition 2020/21:132 En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025. Den del av tillkännagivandet som rör en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken bereds alljämt inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på de förändringar som genomförts för att göra naloxonläkemedel mer tillgängliga i syfte att minska den narkotikarelaterade dödligheten. Utskottet anser dock att fler insatser krävs för att öka tillgängligheten i hela landet. Vidare bör användandet av naloxonläkemedel följas upp på statlig nivå. Utskottet anser även att det bör utredas om fler grupper utanför hälso- och sjukvården ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser. Regeringen bör ge i uppdrag åt en lämplig myndighet att vidta åtgärder i enlighet med detta. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anfört och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2020/21:169 (V) yrkande 8, 2020/21:630 (C) yrkande 2, 2020/21:2478 (M), 2020/21:2997 (KD) yrkande 13 och 2020/21:3268 (L) yrkandena 13 och 14.

Utskottet noterar att Socialstyrelsen på regeringens uppdrag har följt upp konsekvenserna av ändringar i lagen om utbyte av sprutor och kanyler. Av redovisningen framgår bl.a. att lagändringarna har inneburit en ökad tillgänglighet till sprututbytesverksamhet för personer som injicerar narkotika i Sverige. Vidare ser utskottet positivt på att Socialstyrelsen har tagit fram ett kunskapsstöd för LARO, vars syfte är att bidra till en god och likvärdig vård för personer med opioidberoende. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta några initiativ när det gäller motionerna 2020/21:169 (V) yrkande 7 och 2020/21:3260 (L) yrkande 21. Motionsyrkandena bör avslås.

Vidare noterar utskottet att Folkhälsomyndigheten bl.a. har haft i uppdrag att etablera ett varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall. Utskottet ser positivt på detta arbete. Utskottet är inte berett att föreslå att riksdagen ska ta något initiativ med anledning av motion 2020/21:169 (V) yrkande 2. Motionsyrkandet bör avslås.

Folkhälsomyndigheten har nyligen publicerat rapporten Narkotikaanvändningen och dess negativa konsekvenser i Sverige – Studier av socioekonomiska skillnader och hälsotillstånd hos användare och deras närstående. Utskottet anser inte att det är nödvändigt för riksdagen att ta initiativ till en sådan utredning som föreslås i motion 2020/21:169 (V) yrkande 10. Motionsyrkandet bör avslås.

Utskottet delar den bedömning som framförs i motion 2020/21:2997 (KD) yrkande 11. Det är dock inte nödvändigt för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandet bör avslås.

Tobaksfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nikotinprodukter, rökverk som inte innehåller tobak och nikotin samt snus.

Jämför reservation 11 (C) och 12 (L).

Motionerna

Nikotinprodukter

I motion 2020/21:2598 av Sofia Westergren och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M) föreslås ett tillkännagivande om att samtliga nikotinprodukter ska klassas som tobak om de inte är godkända läkemedel.

Rökverk som inte innehåller tobak eller nikotin

I motion 2020/21:2994 av David Josefsson (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över tobakslagen i syfte att bruk av rökverk som inte innehåller tobak eller nikotin inte ska inkluderas i lagen om tobak och liknande produkter.

Snus

I kommittémotion 2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 18 föreslås ett tillkännagivande om snus. Motionärerna anser bl.a. att det är dags att tydligare sprida kunskapen om de skadliga effekterna av snus.

Gällande rätt

Lagen om tobak och liknande produkter

Av 1 kap. 1 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter framgår att lagen syftar till att begränsa de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak och liknande produkter samt med exponering för rök från tobak och utsläpp från liknande produkter. Lagen innehåller bestämmelser om tobak, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, örtprodukter för

rökning samt användningen av njutningsmedel som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak (1 kap. 2 §).

Av 6 kap. 1 § framgår att det med rökning vid tillämpningen av bestämmelserna om rökfria miljöer avses

1. rökning av tobak
2. inhalering efter förångning eller annan upphettning av tobak
3. användning av elektroniska cigaretter
4. rökning av örtprodukter för rökning
5. användning av njutningsmedel som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak (6 kap. 1 §).

Bakgrund och pågående arbete

Översyn av vissa frågor på tobaksområdet

I februari 2020 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av vissa frågor på tobaksområdet (dir. 2020:9). Syftet är att säkerställa en sammanhållen och systematisk reglering av tobak, e-cigaretter samt tobaksfria nikotinprodukter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2021.

Utredaren ska bl.a.

- analysera de svenska reglerna om marknadsföring och sponsring av tobak, e-cigaretter och påfyllningsbehållare
- analysera och ta ställning till om regelverket för e-cigaretter och påfyllningsbehållare bör skärpas
- analysera och ta ställning till hur tobaksfria nikotinprodukter bör regleras
- analysera behovet av en reglering av tobaks- och nikotinfria produkter som används på ett likartat sätt som tobaksvaror och, om det bedöms lämpligt, lämna förslag på sådan reglering
- föreslå nödvändiga författningsändringar.

Utredaren ska också analysera hur den svenska regleringen om marknadsföring och sponsring av tobaksvaror, e-cigaretter och påfyllningsbehållare förhåller sig till EU:s regler.

Lagen om tobak och liknande produkter

Lagen om tobak och liknande produkter trädde i kraft den 1 juli 2019 (prop. 2017/18:159, bet. 2018/19:SoU3, rskr. 2018/19:61). Lagen innebar bl.a. att ett antal utomhusmiljöer gjordes rökfria och att begreppet rökning i detta sammanhang utvidgades till att avse användningen av vissa andra produkter än tobaksvaror. I regeringens proposition anfördes bl.a. följande (s. 164):

En konsekvens av förslaget att utvidga rökförbudet till att omfatta användningen av andra produkter än tobaksvaror är att rökning av t.ex. vattenpipa förbjuds i bl.a. serveringsmiljöer inomhus och utomhus även om rökmassan inte innehåller tobak. Det kommer sannolikt innebära att de

vattenpipscaféer som finns i dag kommer att tvingas lägga ner sina verksamheter eller ändra verksamheternas inriktning. Det saknas underlag för att fastställa hur många verksamhetsutövare som berörs av förslaget. Det står emellertid klart att även om det finns undersökningar som tyder på att vattenpipsrökningen i Sverige ökar, är sådan rökning än så länge en begränsad företeelse och antalet vattenpipscaféer få.

Snusning

På Folkhälsomyndighetens webbplats skriver myndigheten att snus innehåller nikotin som är starkt beroendeframkallande och att det innebär risker för hälsan att snusa (folkhalsomyndigheten.se). Myndigheten listar bl.a. följande hälsorisker vid snusning: förändringar i munnen, hjärt-kärlsjukdomar och diabetes. Folkhälsomyndigheten följer löpande kunskapsutvecklingen inom området.

Svar på skriftlig fråga

Den 10 februari 2021 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) en skriftlig fråga om snuspolitik baserad på fakta (fr. 2020/21:1613). Socialministern anförde följande:

Åsa Coenraads har frågat mig om jag avser att införa en skademinimeringsprincip i tobakspolitiken för att minska rökning och skaderelaterade sjukdomar hos kvinnor.

Rökning är en av de främsta förebyggbara riskfaktorerna för sjukdom och för tidig död, men snusning ökar också risken för ohälsa och sjukdom. Det finns tillräcklig kunskap om snusets skadeverkningar för att avråda från snus. Snusets skadliga effekter jämförs ofta med rökningens, men en sådan jämförelse är vanskelig då få produkter eller beteenden är så hälsofarliga som just rökning. Socialstyrelsen rekommenderar inte snus för rökavvänjning. Det finns andra effektiva åtgärder för rökavvänjning som har vetenskapligt stöd.

Det övergripande målet för regeringens tobakspolitik har under lång tid varit att minska allt tobaksbruk, även bruket av rökfria tobaksprodukter så som snus, och förhindra att minderåriga börjar använda tobak. Målet antogs av riksdagen 2011 och har därefter fastställts i regeringens reviderade strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020, ANDT-strategin. Regeringen kommer inom kort att lämna över förslag till en förnyad strategi till riksdagen. I den nya strategin kommer målet för regeringens tobakspolitik under de kommande fyra åren att framgå.

Tidigare riksdagsbehandling

Olika tobaksfrågor behandlades senast i socialutskottets betänkande 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 36). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2019/20:174, prot. 2019/20:81).

Utskottets ställningstagande

I februari 2020 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av vissa frågor på tobaksområdet (dir. 2020:9). Utskottet noterar att syftet är att säkerställa en sammanhållen och systematisk reglering av tobak, e-cigarettor samt tobaksfria nikotinprodukter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2021. Riksdagen bör enligt utskottet inte föregripa redovisningen av utredningen. Motion 2020/21:2598 (M) bör avslås.

Lagen om tobak och liknande produkter trädde i kraft den 1 juli 2019. Lagen innebar dels att ett antal utomhusmiljöer gjordes rökfria, dels att begreppet rökning i detta sammanhang utvidgades till att avse användningen av vissa andra produkter än tobaksvaror. Utskottet ser ingen anledning för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av motion 2020/21:2994 (M). Motionsyrkandet bör avslås.

När det gäller skadliga effekter av snus noterar utskottet att Folkhälsomyndigheten löpande följer kunskapsutvecklingen inom området. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta något initiativ med anledning av motion 2020/21:3260 (L) yrkande 18. Motionsyrkandet bör avslås.

Spelfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om spelmissbruk och riskklassificering av olika spel om pengar.

Jämför reservation 13 (SD) och 14 (KD).

Motionerna

Spelmissbruk

I kommittémotion 2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om folkhälsoperspektivet. Motionärerna anför bl.a. att folkhälsoperspektivet är centralt när det gäller e-sport och att det är viktigt att aktivt verka för att minimera risken för att enskilda individer ska utveckla ett beroende. Arbetet mot spelberoende borde även kunna innefatta e-sportspelarna.

I motion 2020/21:2436 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att stärka det spelförebyggande arbetet bland barn och unga.

Riskklassificering av olika spel om pengar

I kommittémotion 2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 18 föreslås ett tillkännagivande om riskklassificering av olika spel om pengar.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen

Av 3 kap. 7 § SoL framgår att socialnämnden bl.a. ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar. Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns. Av 5 kap. 1 § 5 framgår att socialnämnden aktivt ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga. Av 5 kap. 9 a § framgår att kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar.

Hälso- och sjukvårdslagen

Av 16 kap. 3 § 2 hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL, framgår att regionen ska ingå en överenskommelse med kommunen om ett samarbete i fråga om bl.a. personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar.

Spellagen

Den 1 januari 2019 infördes en ny spellag (2018:1138) som innebär att alla spelbolag på den svenska spelmarknaden ska ha en licens (3 kap. 3 §). Licenserna kan återkallas om bolagen inte sköter de åtaganden som licensen innebär. Enligt spellagen har spelbolagen en omsorgsplikt för att skydda spelare mot överdrivet spelande och hjälpa dem att minska sitt spelande när det finns anledning till det (14 kap. 1 §). I omsorgsplikten ingår att motverka överdrivet spelande genom fortlöpande kontroll av spelbeteende. Licenshavare ska i en handlingsplan redovisa hur omsorgsplikten ska fullgöras.

Bakgrund och pågående arbete

Insatser för att förebygga spelproblem

Av Folkhälsomyndighetens regleringsbrev för 2021 framgår att myndigheten ska göra insatser för att förebygga spelproblem. I uppdraget ingår att utveckla och sprida det nationella kunskapsstödet om spelproblem och att verka för samordning på nationell nivå. I uppdraget ingår även att i samverkan med länsstyrelserna stödja genomförandet av ändringarna i SoL och HSL om spelmissbruk. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 mars 2022.

Vad gör ett spel riskfyllt?

Folkhälsomyndigheten har tagit fram faktabladet *Vad gör ett spel riskfyllt?* där myndigheten presenterar vilka typer av spel om pengar som ökar risken att utveckla spelproblem, dvs. ett spels riskpotential. Syftet med bladet är att beskriva vad som menas med riskpotential kopplat till spel om pengar. Kunskapen om vilka spelformer som påverkar risken att utveckla spelproblem kan användas för att rikta åtgärder mot spel med hög riskpotential. Faktabladet riktar sig till dem som beslutar om eller arbetar med att ta fram underlag för att utveckla förebyggande åtgärder på lokal, regional och nationell nivå eller inom spelbolag. Faktabladet är en del av Folkhälsomyndighetens kunskapsstöd för att förebygga spelproblem. Av faktabladet framgår bl.a. att

- spel med hög riskpotential ökar risken att utveckla spelproblem jämfört med spel med låg riskpotential
- poker på internet, kasinospel, och spelautomater är spel med hög riskpotential
- en förebyggande åtgärd kan vara att förändra det som höjer riskpotentialen i spelen
- tillgängligheten och efterfrågan på spel med hög riskpotential bör begränsas
- nybörjare på spel med hög riskpotential löper större risk att utveckla spelproblem än de som spelat tidigare.

Spelmarknadsutredningen

Regeringen beslutade den 7 juni 2018 (dir. 2018:47) att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. utreda några centrala marknadsfrågor vid omregleringen av spelmarknaden som inte slutbehandlades i propositionen *En omreglerad spelmarknad* (prop. 2017/18:220). Enligt direktiven skulle uppdraget redovisas senast den 31 oktober 2020. Den 25 april 2019 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv (dir. 2019:18), enligt vilket utredningen även fick i uppdrag att bl.a. lämna förslag till ytterligare begränsningar av marknadsföring av spel. Genom tilläggsdirektiv den 16 juli 2020 (dir. 2020:77) förlängdes tiden för uppdragets redovisning till den 16 december 2020, utom för den del av uppdraget som avser finansiering av hästnäringen som skulle redovisas senast den 31 oktober 2020.

Utredningens slutbetänkande *Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden* (SOU 2020:77) överlämnades till regeringen i december 2020.

När det gäller skadeverkningar av spel bedömer utredningen att det finns ett behov av att utveckla en modell för riskklassificering av olika spelformers risker att utveckla spelproblem utifrån en analys av spelets uppbyggnad och egenskaper. Syftet med riskklassificeringen bör enligt utredningen dels vara att öka transparensen för spelmarknadens aktörer och konsumenter kring olika spelformers risknivå, dels att vara ett underlag vid exempelvis framtagande av föreskrifter om spelansvarsåtgärder eller underlag för eventuellt framtida

lagstiftningsarbete. Utredningen föreslår därför att Spelinspektionen ges i uppdrag att i samråd med Folkhälsomyndigheten utarbeta en modell för riskklassificering av olika spelformer.

Utredningen föreslår även att ett förbud mot marknadsföring under dagtid för de mest riskfyllda spelen införs, att en permanent förlustgräns om 5 000 kronor per vecka för spel på värdeautomater införs samt att Spelinspektionen intensifierar arbetet med att förtydliga omsorgsplikten.

Problematiskt dataspelande

Världshälsoorganisationen (WHO) beslutade i juni 2018 att datorspelsberoende skulle klassas som en sjukdom. Diagnosen kallas nu ”gaming disorder” tills den fått en svensk översättning. Gaming disorder har införts i den elfte revideringen av den internationella International Classification of Diseases (ICD). Den svenska översättningen av ICD-11 ska vara klar någon gång mellan 2022 och 2027.

År 2019 publicerade Länsstyrelsen i Västra Götaland en sammanställning av svensk och internationell forskning om datorspelsberoende i rapporten När dataspelandet blir problematiskt – en kunskapsöversikt om gaming disorder hos barn och unga (rapport 2019:31). Översiktens resultat visar att det finns forskning på området. Studierna använder dock olika definitioner och mätmetoder. Det saknas också forskning om vad som är effektiva förebyggande insatser och behandlingsmetoder. Även om det saknas kunskap om var gränsen går mellan oproblematiskt och problematiskt datorspelande är en av slutsatserna att problematiskt dataspelande och gaming disorder kan ha negativa effekter, som t.ex. negativ påverkan på sömn och skolprestationer.

Kunskapsöversikten tar upp kunskap om diagnosen, hur man känner igen problemspelaren, spelbeteendets samband med andra livsfaktorer samt förebyggande insatser och behandling. Målgruppen för kunskapsöversikten är personal inom sjukvården, socialtjänsten och skolan som i sina yrkesliv möter personer som har problem med sitt dataspelande.

Tidigare riksdagsbehandling

Olika spelfrågor behandlades senast i socialutskottets betänkande 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 40). Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2019/20:174, prot. 2019/20:81).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att utveckla och sprida det nationella kunskapsstödet om spelproblem och att verka för samordning på nationell nivå. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2022. Utskottet välkomnar uppdraget och anser inte att riksdagen behöver ta något initiativ med anledning av motion 2020/21:2436 (S). Motionen bör

avslås. När det gäller problematiskt dataspelande ser utskottet positivt på den kunskapsöversikt som Länsstyrelsen i Västra Götaland tagit fram. Utskottet är inte berett att föreslå något initiativ med anledning av motion 2020/21:2120 (SD) yrkande 15. Motionsyrkandet bör avslås.

När det gäller riskklassificering av olika spel om pengar konstaterar utskottet att Spelmarknadsutredningen i sitt slutbetänkande Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden (2020:77) föreslår att Spelinspektionen ges i uppdrag att i samråd med Folkhälsomyndigheten utarbeta en modell för riskklassificering av olika spelformer. Motion 2020/21:2997 (KD) yrkande 18 bör avslås.

Övriga frågor om beroende och missbruk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en nationell samordnare för beroendepolitiken m.m., missbruks- och beroendeproblematik hos barn och unga, missbruks- och beroendeproblematik hos äldre samt sex- och kärleksberoende.

Jämför reservation 15 (V), 16 (V), 17 (KD) och 18 (KD, L).

Motionerna

Nationell samordnare för beroendepolitiken m.m.

I kommittémotion 2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att det bör inrättas en nationell samordnare med uppdrag att koordinera den nationella beroendepolitiken. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att lämplig myndighet bör ges i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hälsouppllysning riktad till personer med missbruk.

Missbruks- och beroendeproblematik hos barn och unga

I kommittémotion 2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att en kartläggning bör göras i syfte att öka kunskapen om vilka yrkesgrupper som är i behov av kompetenshöjning på området unga och missbruk. I yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att Maria Ungdom i Stockholm bör bli ett nationellt kunskapscentrum om ungas beroende. I yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att det bör tas fram nationella evidensbaserade metoder för barn och unga som är i riskzonen för att få ett beroende. Slutligen föreslås i yrkande 18 ett tillkännagivande om att det bör tas fram metoder för arbetet med ensamkommande barn och unga med beroendeproblematik samt om att arbetet med den gruppen bör struktureras.

Missbruks- och beroendeproblematik hos äldre

I kommittémotion 2020/2:2745 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att identifiera effektiva insatser för att förebygga och minska riskkonsumtion av alkohol bland äldre.

I kommittémotion 2020/21:3259 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om missbruksproblematik hos årsrika. I yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om behovet av en nationell strategi för stöd för årsrika som vill sluta missbruka.

Sex- och kärleksberoende

I motion 2020/21:203 av Michael Rubbestad (SD) föreslås ett tillkännagivande om att klassa diagnosen sex- och kärleksberoende som en beroendesjukdom. Motionären anför att den enskilde på så sätt skulle ges möjlighet att söka vård på lika villkor som en person som lider av exempelvis spel-, alkohol- eller narkotikaberoende.

Bakgrund och pågående arbete

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende innehåller rekommendationer om vård och stöd vid missbruk och beroende och omfattar följande områden: bedömningsinstrument, medicinska tester, läkemedelsbehandling, psykologisk och psykosocial behandling, sociala stödinsatser, behandling vid samsjuklighet och behandling av ungdomar med alkohol- eller narkotikaproblem. Riktlinjerna uppdaterades senast 2019. Syftet med riktlinjerna är att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område samt att vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten

Äldre med missbruk och beroende omfattas av rekommendationerna i riktlinjerna. Däremot finns inga särskilda rekommendationer för gruppen äldre. Myndigheten anför att det är viktigt att hälso- och sjukvården och socialtjänsten uppmärksammar alkohol- och narkotikaproblem även hos äldre och att äldreomsorgen och missbruks- och beroendevården samverkar.

I riktlinjerna anges att det är särskilt viktigt att missbruk och beroende uppmärksammas även hos ungdomar. Ungdomar svarar inte alltid på insatser och behandlingsmetoder som är utvecklade för vuxna, vilket innebär att det kan krävas särskilda interventioner som är utarbetade för ungdomar och deras förutsättningar. Socialstyrelsen ger rekommendationer dels om interventioner som bygger på motivationstekniker (t.ex. motiverande samtal eller MET) eller på en kombination av detta och kbt, dels om behandling baserad på familjeterapi som bygger på att hela eller delar av familjen involveras.

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor

Socialstyrelsen har tagit fram Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor – Stöd för styrning och ledning (2018). Syftet med riktlinjerna är att dels stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område, dels vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården.

De nationella riktlinjerna ger rekommendationer om åtgärder vid ohälsosamma levnadsvanor. Rekommendationerna omfattar åtgärder för att stödja personer i fråga om att förändra levnadsvanor som bl.a. tobaksbruk och riskbruk av alkohol i syfte att förbättra hälsa samt förebygga och behandla sjukdom.

Riktlinjerna betonar särskilt vikten av åtgärder för att stödja riskgrupper i fråga om att förändra ohälsosamma levnadsvanor. De riskgrupper som rekommendationerna fokuserar på inkluderar vuxna med särskild risk (t.ex. på grund av sjukdom eller social sårbarhet), vuxna som ska genomgå en operation, barn och unga samt gravida.

Socialstyrelsen betonar att det dock är viktigt att hälso- och sjukvården även erbjuder råd och stöd till vuxna generellt som har behov av att förändra ohälsosamma levnadsvanor.

Rådet för missbruks- och beroendefrågor

Rådet för missbruks- och beroendefrågor är ett forum för information och vägledning inför Socialstyrelsens övergripande beslut i missbruks- och beroendefrågor. Rådet består av företrädare för enskilda organisationer och representanter för Socialstyrelsen.

Rådet för missbruks- och beroendefrågor skapar dialog för att öka förståelsen för brukarnas intressen och behov och fungerar som informationsforum för myndighetens aktuella uppdrag, bedömningar i specifika frågor och analyser med fokus på brukarnas situation.

Nationell samordning och samverkan inom ANDTS

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att verka för nationell samordning inom alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) samt spel om pengar (S). I uppdraget att stödja genomförandet av ANDT-strategin ingår bl.a. att samordna ett antal nationella myndigheter som arbetar med strategin. Samverkan sker även med ideella organisationer som arbetar inom ANDT-området.

Forskning om alkohol- och narkotikaberoende

Folkhälsomyndigheten har med utgångspunkt i sitt uppdrag att stödja den nationella ANDT-strategin finansierat ett antal forskningsuppdrag på ANDT-

området. I november 2019 publicerades rapporten Alkohol- och narkotikaberoende – Förekomst, överlappning och demografiska skillnader enligt register över öppen- och slutenvård, läkemedelsuttag, sjuk- eller aktivitetsersättning och lagförda brott. I studien undersöks alkohol- och narkotikabruk som är så omfattande och problematiskt att det har fångats upp i sluten- och öppenvårdsregistret, läkemedelsregistret, Försäkringskassans register eller Brottsförebyggande rådets (Brå) register över vissa lagförda brott. Förekomsten av beroende jämförs utifrån kön, ålder, födelseland, utbildningsnivå och civilstånd. Resultaten kan bidra till en bättre skattning av andelen i befolkningen med alkohol- eller narkotikaberoende, men också till identifiering av målgrupper i det förebyggande arbetet och vid analyser av konsekvenser av alkohol- och narkotikaberoende för olika grupper i befolkningen.

Överenskommelse med Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

I mars 2021 ingick regeringen en överenskommelse med Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) för perioden 2021–2023. För 2021 ges CAN ett bidrag om 23 miljoner kronor för att bidra till att uppnå regeringens mål för arbetet med alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar (ANDTS). Det bidrag som CAN får för 2021 ska bl.a. användas till att genomföra viktiga satsningar inom ANDTS-området. Det gäller t.ex. de årliga kartläggningarna av skolelevers drogvanor i grundskolans årskurs 9 och gymnasieskolans årskurs 2. En ytterligare aktivitet är undersökningen Vanor och konsekvenser som kartlägger missbruk och beroende av ANDTS i befolkningen, liksom vilka negativa konsekvenser detta har för andra än användaren.

Utredning om samsjuklighet

Regeringen beslutade i juni 2020 att en särskild utredare ska föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd (dir. 2020:68). Syftet med uppdraget är att skapa förutsättningar för att personer med sådan samsjuklighet erbjuds en samordnad, behovsanpassad och patientcentrerad vård och omsorg och får tillgång till de medicinska, farmakologiska, psykiatriska och sociala insatser som de är i behov av. Utredningen har tagit namnet Samsjuklighetsutredningen (S2020:08). Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2021.

Maria Ungdom

Maria Ungdom är en del av Beroendecentrum Stockholm och Region Stockholm. Maria Ungdoms uppdrag är att bedriva beroendevård för ungdomar och unga vuxna på specialistnivå samt att hjälpa ungdomar och

unga vuxna att bli fria från alkohol, narkotika och/eller skadligt bruk av läkemedel samt att förebygga ohälsa. Arbetet sker tillsammans med ungdomens familj och nätverk, med drogfrihet och ökad livskvalitet som mål. Maria Ungdom har en nära samverkan med socialtjänst, polis och vårdgrannar. Maria Ungdoms akutmottagning, heldygnsvård och telefonrådgivning är alltid öppen. Den riktar sig till oroliga ungdomar, anhöriga, personal från andra vårdgivare och myndigheter från hela Sverige.

Handlingsplan mot missbruk och beroende för åldersgruppen 13–29

Styrelsen för Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) beslutade i december 2018 att anta en handlingsplan mot missbruk och beroende för åldersgruppen 13–29, med fokus på tidig upptäckt, tidiga insatser, stöd och behandling. Följande områden behandlas i handlingsplanen:

- synen på missbruk
- lättillgänglighet
- samverkan, samordning och delaktighet
- tidig upptäckt och tidiga, samordnade insatser
- stöd och behandling (inklusive frågan om ansvarsfördelning mellan huvudmännen och gränssnitt mellan SoL och HSL)
- kunskapsutveckling.

Handlingsplanen består av en beslutsdel och två kunskapsunderlag.

SKR arrangerade tillsammans med representanter för kommuner och regioner dialogmöten om handlingsplanen under 2019 och 2020. Mötena fortsätter under 2021.

Kartläggning av narkotikavanor bland ensamkommande barn och unga

I april 2017 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att kartlägga omfattningen och typen av narkotikavanor bland ensamkommande barn och unga upp till 21 år (S2017/02634/FS [delvis]). Syftet var att öka kunskapen för att kunna utveckla det förebyggande arbetet och erbjuda bättre vård och behandling. Kartläggningen gjordes i samråd med Socialstyrelsen och bestod av fyra delstudier.

Kartläggningen visar att det inte går att säga generellt att narkotikaanvändning är vanligare bland ensamkommande unga. I rapporten anförts att ensamkommande unga är en mycket heterogen grupp med olika förutsättningar och behov, men generellt har gruppen fler riskfaktorer för psykisk ohälsa och social utsatthet än barn och ungdomar som kommit hit tillsammans med sina föräldrar. Det kan i sin tur öka risken för narkotikaanvändning. De största riskfaktorerna för att börja använda narkotika är en lång asylprocess, brist på fritidsaktiviteter, stora boenden och avsaknaden av en trygg bas, enligt intervjuvärderna.

Folkhälsomyndigheten konstaterar att såväl uppföljning som ett förebyggande arbete, som inkluderar adekvata psykosociala insatser, är centralt för att säkerställa att ensamkommande barn och unga får så bra förutsättningar till hälsa och välmående som möjligt. Det är viktigt att kunskapsstöd och förebyggande arbete genomförs på arenor där ensamkommande barn och unga befinner sig, speciellt med tanke på att ett föräldrastöd och socialt sammanhang saknas. I detta arbete behöver man beakta de svårigheter som en osäker livssituation, språkbarriärer och brister i integrationsprocessen innebär.

Socialstyrelsens nationella kunskapscentrum för ensamkommande barn

I april 2017 fick Socialstyrelsen i uppdrag att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga (S2017/01863/FST). Syftet med att inrätta ett kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga var att stimulera och stärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida relevant och aktuell kunskap och ändamålsenliga kunskapsstöd, metoder och arbetssätt till yrkesverksamma som möter och arbetar med ensamkommande barn och unga inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. Uppdraget sträckte sig till utgången av 2020. Socialstyrelsen har nyligen lämnat en slutrapport till Regeringskansliet (Slutrapport från Kunskapscentrum för ensamkommande barn, Socialstyrelsen, februari 2021).

Förstudie om behov av stöd till socialtjänsten om äldre med risk- eller missbruk av alkohol

Socialstyrelsen har gjort en förstudie för att identifiera vilket behov av stöd och vägledning det finns hos personalen inom socialtjänsten och hemsjukvården när det gäller äldre med missbruk (dnr 34171/2018). Enligt förstudien behöver omsorgspersonalen stöd och vägledning när det gäller fakta om missbruk, bemötande och delaktighet, etiska frågor, roller och mandat samt vissa juridiska frågor. Det behövs också stöd riktat till ledningsnivå. Ett sådant stöd skulle kunna bidra till ett lokalt utvecklingsarbete, bl.a. i form av att man lokalt tar fram rutiner för att säkra kvalitet, samverka mellan missbruks- och beroendeverksamheten i kommunen och äldreomsorgen samt stödja personalen.

Vård och omsorg om äldre – Lägesrapport 2020

Av Socialstyrelsens rapport Vård och omsorg om äldre – Lägesrapport 2020 framgår bl.a. att merparten av kommunerna saknar rutiner inom hemtjänsten för hur personalen ska agera om de misstänker eller upptäcker att en äldre person är beroende av eller missbrukar alkohol eller andra beroendeframkallande medel. Andelen kommuner som uppger att det finns en sådan rutin ökade från 35 procent 2017 till 38 procent 2019.

Öppna jämförelser 2020 – Äldreomsorg

Av Socialstyrelsens Öppna jämförelser 2020 – Äldreomsorg framgår att andelen kommuner som har aktuella rutiner för samordning mellan äldreomsorgen och missbruksenheten är 43 procent, en ökning med 4 procent sedan 2019.

Sexmissbruk m.m.

Anova – f.d. Centrum för Andrologi och Sexualmedicin – är en del av Karolinska Universitetssjukhuset och Karolinska institutet. Sedan april 2006 utreder, diagnostiserar och behandlar Anova patienter med bland annat sexuella funktionsstörningar, sexuella avvikelser och s.k. hypersexuell störning (sexmissbruk). Anova står bakom Preventell som är en nationell hjälplinje för dem som upplever att de har tappat kontrollen över sin sexualitet.

Kast (köpare av sexuella tjänster) vänder sig till dem som köper sexuella tjänster, som har funderingar kring sexköp samt till dem som upplever att de har ett sexmissbruk. Kast finns bl.a. i Stockholms stad, där samtalen är kostnadsfria.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner om bl.a. äldre och alkoholmissbruk behandlades senast i betänkande 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 21–22).

Utskottets ställningstagande

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att verka för nationell samordning inom ANDTS-området. Samordning och samverkan sker med ett antal nationella myndigheter och ideella organisationer. Vidare noterar utskottet att Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende uppdaterades 2019. Syftet med riktlinjerna är att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område samt att vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Utskottet ser positivt på detta. Utskottet vill i detta sammanhang även nämna den s.k. Samsjuklighetsutredningen (S2020:08, dir. 2020:68) som ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 november 2021. Utskottet anser inte att det är nödvändigt för riksdagen att ta några initiativ med anledning av motion 2020/21:169 (V) yrkandena 1 och 6. Motionsyrkandena bör avslås.

Utskottet noterar att den förnyade ANDTS-strategin bl.a. har ett ökat fokus på att skydda barn och unga mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar. Utskottet välkomnar även att styrelsen för SKR har antagit en handlingsplan mot missbruk och beroende för åldersgruppen 13–29, med fokus på tidig

upptäckt, tidiga insatser, stöd och behandling. Vidare noterar utskottet att Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att kartlägga omfattningen och typen av narkotikavanor bland ensamkommande och att Socialstyrelsen nyligen har lämnat en slutredovisning när det gäller kunskapscentrumet för ensamkommande barn och unga. Utskottet är inte berett att föreslå att riksdagen tar några initiativ med anledning av motion 2020/21:169 (V) yrkandena 11, 15, 17 och 18. Motionsyrkandena bör avslås.

När det gäller missbruks- och beroendeproblematik hos äldre noterar utskottet att Socialstyrelsen har gjort en förstudie för att identifiera vilket behov av stöd och vägledning det finns hos personalen inom socialtjänsten och hemsjukvården när det gäller äldre med missbruk. Vidare ger Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor rekommendationer om åtgärder för att stödja personer i fråga om att förändra sina levnadsvanor – bl.a. riskbruk av alkohol. I Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende anføres bl.a. att det är viktigt att hälso- och sjukvården och socialtjänsten uppmärksammar alkohol- och narkotikaproblem även hos äldre, och att äldreomsorgen och missbruks- och beroendevården samverkar. Utskottet noterar även att allt fler kommuner har aktuella rutiner för samordning mellan äldreomsorgen och missbruksenheten. Utskottet anser att det är viktigt att följa denna fråga men anser inte att det är nödvändigt för riksdagen att ta några initiativ med anledning av motionerna 2020/21:2745 (KD) yrkande 10 och 2020/21:3259 (L) yrkandena 8 och 10. Motionsyrkandena bör avslås.

Utskottet är inte heller berett att föreslå att riksdagen tar något initiativ med anledning av motion 2020/21:203 (SD). Motionen bör avslås.

Statistik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om statistik.

Motionen

I motion 2020/21:2323 av Boriana Åberg (M) föreslås ett tillkännagivande om att överväga att samla ansvaret för all statistik om konsumtionen av alkohol, tobak och spel vid en och samma myndighet samt låta den statistiken ingå i Sveriges officiella statistik.

Bakgrund och pågående arbete

Indikatorlabbet

Den 17 december 2013 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ansvara för en samlad uppföljning av den nationella samlade ANDT-strategin

(S2013/2377/FST). I uppdraget ingick att ansvara för det samordnade uppföljningssystemet för ANDT-politiken. Den 1 januari 2014 tog Folkhälsomyndigheten över ansvaret för uppföljningssystemet som i dag är Indikatorlabbet.

Indikatorlabbet är ett webbaserat statistikverktyg där utvecklingen inom alkohol, narkotika, dopning och tobak kan följas över tid genom ett stort antal indikatorer. Indikatorerna är kopplade till ANDT-strategins övergripande mål och mål 1–5 (andruppföljning.se/indikatorlabbet).

Källor till indikatorerna är bl.a. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Brå, Statistiska centralbyrån, Systembolaget och CAN.

ESO-rapport

I ESO-rapporten Synd och skatt – en ESO-rapport om politiken inom områdena alkohol, tobak och spel (Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:2) föreslås bl.a. id att statistiken om alkohol, tobak och spel bör ses över och samordnas v en myndighet.

Utskottets ställningstagande

Folkhälsomyndigheten har ansvar för uppföljningssystemet Indikatorlabbet där utvecklingen inom alkohol, narkotika, dopning och tobak kan följas över tid. Utskottet anser inte att det är nödvändigt för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motion 2020/21:2323 (M). Motionen bör avslås.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning.
Jämför särskilt yttrande 2 (M), 3 (SD), 4 (C), 5 (KD) och 6 (L).

Utskottets ställningstagande

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, i betänkandena 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor och 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Utskottet avstyrker motionsförslagen med hänvisning till detta.

Reservationer

1. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:2030 av Christina Östberg m.fl. (SD) yrkande 4 och

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 17 och

avslår motionerna

2020/21:2952 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 14 och 15,

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 12,

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 14 och 23 samt

2020/21:3543 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

De beroendesjukdomar som man oftast talar om rör s.k. substansberoende. Spelberoende klassas numera även som en beroendesjukdom utöver de vanliga substansberoendena. Men det finns också andra typer av beroenden, s.k. processberoenden, som liknar beroendesjukdomar. Det kan t.ex. vara sex- och relationsberoende, träningsberoende, shoppingberoende och arbetsnarkomani. Enligt vår mening bör det i nästa version av ANDTS-strategin 2021–2025 ingå fler missbruk och beroenden som problemområden. Vidare anser vi att det krävs ett kontinuerligt arbete för att dämpa problembördan av olika former av beroenden och missbruk.

Vad vi anfört ovan bör beaktas av regeringen i den kommande ANDTS-strategin.

2. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (C)

av Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2952 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 14 och 15 samt
avslår motionerna
2020/21:2030 av Christina Östberg m.fl. (SD) yrkande 4,
2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 12,
2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 14, 17 och 23 samt
2020/21:3543 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

Enligt min mening bör kopplingen mellan cancerprevention och livsstilsvanor stärkas i den kommande ANDTS-strategin. Vidare anser jag att kommunernas och regionernas förutsättningar för genomförande av ANDTS-strategin bör ses över och stärkas inför en ny strategiperiod. Regeringen bör beakta detta i den kommande ANDTS-strategin.

3. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 12 samt
avslår motionerna
2020/21:2030 av Christina Östberg m.fl. (SD) yrkande 4,
2020/21:2952 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 14 och 15,
2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 14, 17 och 23 samt
2020/21:3543 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

Inför den kommande ANDTS-strategin anser vi att det är viktigt med en ändamålsenlig organisationsstruktur och samverkansmodeller på nationell, regional och kommunal nivå. Att återinrätta ANDTS-rådet vid Regeringskansliet är angeläget för att säkerställa en god nationell ledning av arbetet. Det civila samhällets arbete måste också prioriteras och uppmuntras. Vidare anser vi att ett nationellt projekt kring cannabisprevention bör vara en del av den kommande ANDTS-strategin. Regeringen bör beakta detta i det kommande arbetet.

4. Den kommande ANDTS-strategin, punkt 1 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 14, 17 och 23 samt avslår motionerna

2020/21:2030 av Christina Östberg m.fl. (SD) yrkande 4,

2020/21:2952 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 14 och 15,

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 12 samt

2020/21:3543 av Ebba Busch m.fl. (KD) yrkande 9 i denna del.

Ställningstagande

Enligt min mening bör de sex olika beroendeformerna – dvs. även läkemedelsberoende – ha en gemensam plattform i det hälsofrämjande arbetet och ingå i den kommande strategin. Att narkotika ska prioriteras i den kommande strategin mot beroende (ANDTS) är viktigt, men för den skull får inte alkohol, tobak, dopning och spel komma på undantag. Inte minst tobaksbruk kan vara inkörsporten till andra former av beroende och missbruk. Det krävs ett kontinuerligt arbete för att dämpa problembördan av olika former av beroende och missbruk. Regeringen bör beakta detta i den kommande ANDTS-strategin.

5. Systembolagets service och ansvar, punkt 2 (M, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Pia Steensland (KD) och Ulrika Jörgensen (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 9 och avslår motion

2020/21:326 av Anders Åkesson och Per Åsling (båda C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Genom Systembolagets s.k. utvidgade service får de lokala alkoholproducenterna möjlighet att sälja sina produkter samtidigt som alkoholmonopolet värnas. Vi ser positivt på denna service och anser att det är värt att det i samverkan med de lokala producenterna göra en översyn av möjligheten att utveckla servicen ytterligare för att tillfredsställa de lokala producenternas behov av att sälja sina produkter till en bredare kundkrets.

Regeringen bör ta initiativ till en sådan översyn.

6. Marknadsföring av alkohol, punkt 3 (SD, V, KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Per Ramhorn (SD), Karin Rågsjö (V), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD), Pia Steensland (KD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 16 och

bifaller delvis motion

2020/21:1629 av Elin Lundgren (S).

Ställningstagande

Marknadsföringen av alkoholhaltiga produkter har blivit allt mer synlig och alltmer aggressiv i konventionella medier liksom på digitala plattformar. Det förekommer information som kan tolkas som att man rear ut alkoholhaltiga drycker. Enligt vår mening är det viktigt att stävja övertramp och att sammanställa dessa så att vi får en heltäckande bild av vad som försiggår och åtgärder vidtas för att beivra dessa.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med ovan.

7. Sprututbyte m.m., punkt 5 (V, KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Karin Rågsjö (V), Pia Steensland (KD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 7 och
2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 21.

Ställningstagande

Sprututbyte har, tillsammans med andra viktiga stödåtgärder, en viktig funktion att fylla för att spåra men också förhindra smittspridning. Enligt vår mening bör sprututbytesverksamhet, liksom läkemedelsassisterad behandling, göras tillgänglig i samtliga regioner och verksamheten bör följas upp på statlig nivå.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad vi anförut ovan.

8. Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall, punkt 6 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt min mening bör regeringen ta initiativ till att inrätta ett nationellt kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall.

9. Utredning om antalet missbrukare och brukare och deras livskvalitet m.m., punkt 7 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 10.

Ställningstagande

Den nuvarande narkotikalagstiftningen föregicks av en stor debatt om vilka fördelar och nackdelar en kriminalisering skulle kunna leda till. År 1993 kom även en straffskärpning och fängelse i högst sex månader infördes i straffskalan för brottet eget bruk. Sedan dess har dock den narkotikarelaterade dödligheten ökat och är dessutom hög i jämförelse med i andra EU-länder. Enligt min mening bör regeringen därför tillsätta en utredning med syftet att ta reda på hur lagen i fråga om kriminalisering av eget bruk har inverkat på antalet missbrukare och brukare samt deras livskvalitet, hälsa och drogfrihet.

10. Motstånd mot legalisering av narkotika, punkt 8 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 11.

Ställningstagande

Vi är emot avkriminalisering av innehav av narkotika för eget bruk liksom legalisering av t.ex. cannabis. Bruk av narkotika är skadligt för hälsan och medför ett stort mänskligt lidande och många negativa effekter i samhället kopplat till exempelvis kriminalitet. Regeringen bör därför verka för en fortsatt restriktiv narkotikalagstiftning som kombineras med en god missbruks- och beroendevård.

11. Rökverk som inte innehåller tobak eller nikotin, punkt 10 (C)

av Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2994 av David Josefsson (M).

Ställningstagande

Den nya tobakslagen har slagit hårt mot bl.a. vattenpipskaféer vars affärsidé är att erbjuda rökning av vattenpipa som ett sätt att umgås socialt, även om inte vattenpiporna innehåller någon tobak eller något nikotin. Samtidigt har andra aktörer som mer har karaktären av svartklubbar kunnat etablera sig. För att stoppa denna utvecklingen bör regeringen skyndsamt återkomma med förslag till lagändring för att återigen tillåta tobaks- och nikotinfri rökning i serveringslokaler.

12. Snus, punkt 11 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 18.

Ställningstagande

Nikotinet i t.ex. snus är ett mycket beroendeframkallande medel. Nikotin medför omedelbara effekter på kroppen som att blodtrycket och hjärtfrekvensen ökar. Dessutom förändras de inre väggarna i blodkärlen förändras och risken för vissa cancerformer, tandlossning och diabetes ökar hos snusare. Enligt min mening behöver kunskapen om de skadliga effekterna av snus spridas. Regeringen bör ge i uppdrag åt en lämplig myndighet att informera allmänheten om detta.

13. Spelmissbruk, punkt 12 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 15 och

avslår motion

2020/21:2436 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S).

Ställningstagande

Folkhälsoaspekten är central i vår politik och vi vill verka för att minimera risken för att enskilda individer ska utveckla ett beroende. Vi anser att begreppet spelmissbruk bör breddas så att även de individer som riskerar att fastna i ett problematiskt dataspelande ska kunna få rätt till hjälp.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med ovan.

14. Riskklassificering av olika spel om pengar, punkt 13 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 18.

Ställningstagande

Snabba internetspel om pengar har hög beroendepotential, och nätkasinon är huvudproblemet för majoriteten av svenska problemspelare när det gäller spelproblem och skuldsättning. Dessa är snabba och höggradigt beroende-framkallande spel som dominerar reklamen, vilket är problematiskt. Enligt vår mening bör regeringen låta utreda frågan om hur dessa spel kan riskklassificeras.

15. Nationell samordnare för beroendepolitiken m.m., punkt 14 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 1 och 6.

Ställningstagande

För att höja kunskapen om beroendeproblematik och motverka en ojämlig beroendevård bör regeringen enligt min mening inrätta en nationell

samordnare som koordinerar den nationella beroendepolitiken. Vidare bör regeringen ge en lämplig myndighet i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hälsoupplysning riktad till personer med missbruk.

16. Missbruks- och beroendeproblematik hos barn och unga, punkt 15 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 11, 15, 17 och 18.

Ställningstagande

Ett stort antal personer inom kommuner, regioner, myndigheter och civilsamhället möter dagligen barn, unga och unga vuxna och kan därmed ha en viktig roll i att uppmärksamma problem med missbruk. Många behöver dock en ökad kunskap om risk- och skyddsfaktorer. För att öka kunskapen om vilka yrkesgrupper som är i behov av kompetenshöjning på området unga och missbruk bör det göras en kartläggning av detta. Kartläggningen bör sedan följas av en nationell utbildningsinsats.

Maria Ungdom i Stockholm har lång erfarenhet av att hjälpa unga med missbruk, beroende och psykisk ohälsa. För att ta vara på den kunskap och erfarenhet som finns, utveckla vården, tillvarata ny forskning och samla kompetens bör Maria Ungdom i Stockholm bli ett nationellt kunskapscentrum om ungas beroende.

Vidare anser jag att det bör tas fram nationella evidensbaserade metoder för barn och unga som är i riskzonen för att få ett beroende, liksom metoder för arbetet med ensamkommande barn och unga med beroendeproblematik.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med ovan.

17. Missbruks- och beroendeproblematik hos barn och unga, punkt 15 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 11 och avslår motion

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 15, 17 och 18.

Ställningstagande

Ett stort antal personer inom kommuner, regioner, myndigheter och civilsamhället möter dagligen barn, unga och unga vuxna och kan därmed ha en viktig roll i att uppmärksamma problem med missbruk. Många behöver dock en ökad kunskap om risk- och skyddsfaktorer. För att öka kunskapen om vilka yrkesgrupper som är i behov av kompetenshöjning på området unga och missbruk bör det göras en kartläggning av detta. Kartläggningen bör sedan följas av en nationell utbildningssatsning.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med ovan.

18. Missbruks- och beroendeproblematik hos äldre, punkt 16 (KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Pia Steensland (KD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:2745 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 10 och

2020/21:3259 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 8 och 10.

Ställningstagande

Med de äldres ensamhet följer ofta ökad alkoholkonsumtion och missbruk. Blandmissbruk är vanligt men även att blanda alkohol och legalt förskrivna läkemedel. Enligt vår mening behövs det en nationell strategi för att kunna ge ett bättre stöd för årsrika som vill sluta missbruka. Vi anser även att det är viktigt att identifiera effektiva insatser för att motverka och förebygga riskkonsumtion bland äldre.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med ovan.

Särskilda yttranden

1. Utredning om antalet missbrukare och brukare och deras livskvalitet m.m., punkt 7 (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Den 13 februari 2020 beslutade ett enligt socialutskott om följande ställningstagande:

Sverige behöver en nollvision och en nolltolerans mot narkotikarelaterade dödsfall. I första hand ska fokus ligga på att förebygga så att människor väljer att inte använda narkotika. Vidare bör man uppmärksamma individen och dennes rätt att få det stöd och den behandling han eller hon behöver för sin beroendesjukdom. Evidensbaserad behandling är det som hjälper människor tillbaka till ett fungerande liv. [...] Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen bör ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken i enlighet med vad som anförs ovan.

Riksdagen ställde sig bakom socialutskottets förslag till tillkännagivande (bet. 2019/20:SoU7 s. 29, rskr. 2019/20:174).

Under perioden 2006–2019 ökade dödligheten i läkemedels- och narkotikaförgiftningar med 79 procent bland personer som är 15 år och äldre (Folkhälsomyndigheten).

Jag förutsätter att regeringen utifrån riksdagens tillkännagivande om att utreda narkotikapolitiken även utreder hur lagen i fråga om kriminalisering av eget bruk har inverkat på antalet missbrukare och brukare samt deras livskvalitet, hälsa och drogfrihet, vilket jag har framfört i reservation 9. Narkotikapolitiken behöver förändras från livsfarlig till en politik som gynnar de beroende och ger dem chanser till vård och behandling och chanser till att överleva. Beroende är en sjukdom – sjukdomar behandlas.

Jag förutsätter att utredningen tillsätts omgående.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Jörgensen (M) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (SD)

Per Ramhorn (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkandena 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor och 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (C)

Sofia Nilsson (C) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för mitt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

5. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkandena 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor och 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

6. Motioner som bereds förenklat, punkt 19 (L)

Barbro Westerholm (L) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för mitt parti i motsvarande frågor i betänkande 2019/20:SoU7 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:46 av Martina Johansson (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla varor som produceras på en gård ska få säljas på gården och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:113 av Angelica Lundberg (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att successivt höja åldersgränsen för inköp av cigaretter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det olagligt att köpa ut, sälja eller ge bort cigaretter till en person som är yngre än den gällande åldersgränsen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:169 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell samordnare med uppdrag att koordinera den nationella beroendepolitiken bör inrättas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall bör inrättas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lämplig myndighet bör ges i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hälsouppllysning riktad till personer med missbruk och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sprututbytesverksamhet bör bedrivas i samtliga regioner och följas upp på statlig nivå och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att naloxon bör göras tillgängligt i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas med syftet att ta reda på hur lagen i fråga om kriminalisering av eget bruk har inverkat på antalet missbrukare och brukare samt deras livskvalitet, hälsa och drogfrihet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en kartläggning bör göras i syfte att öka kunskapen kring vilka

- yrkesgrupper som är i behov av kompetenshöjning på området unga och missbruk och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Maria Ungdom i Stockholm bör bli ett nationellt kunskapscentrum om ungas beroende och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nationella evidensbaserade metoder för barn och unga som är i riskzonen för att få ett beroende bör tas fram och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att metoder för arbetet med ensamkommande barn och unga med beroendeproblematik bör tas fram samt att arbetet med den gruppen bör struktureras och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:203 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klassa diagnosen sex- och kärleksberoende som en beroendesjukdom och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:212 av Jonny Cato (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa rökförbud på uteserveringar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:326 av Anders Åkesson och Per Åsling (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget ska ta ett större ansvar för att säkerställa likvärdiga förutsättningar för produktion, distribution och konsumtion av hantverksproducerade alkoholhaltiga drycker i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Systembolaget ska vara en positiv kraft i utvecklingen av Sverige som dryckesland och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:367 av Stina Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra Skåne till pilotlän för gårdsförsäljning av öl, vin och cider och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:381 av Bo Broman (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa kravet på matservering för alkoholtillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:544 av Dennis Dioukarev och Mattias Bäckström Johansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda huruvida starköl ska få säljas och konsumeras vid utvalda sektioner under vissa idrottsevent och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:572 av Peter Helander m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över alkohollagstiftningen och anpassa den till dagens samhälle och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:606 av Per Schöldberg och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gårdsförsäljning av öl och vin ska införas på försök i sydöstra Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:615 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast inleda en försöksverksamhet med gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:630 av Niels Paarup-Petersen (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att naloxon bör delas ut inom missbruksvården och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:631 av Niels Paarup-Petersen och Alireza Akhondi (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på det förebyggande missbruksarbetet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera effekterna av dagens lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:700 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna upp för gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:705 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna upp för gårdsförsäljning utan vidare dröjsmål och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:716 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:730 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att skyndsamt uppfylla tidigare tillkännagivande och därmed tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:989 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag så att gårdsförsäljning av alkohol blir möjlig och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skåne bör få bli försöksområde för gårdsförsäljning av alkoholhaltig dryck och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:992 av Åsa Coenraads (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett skadereduceringsperspektiv i tobakspolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1015 av Ola Johansson och Linda Modig (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell handlingsplan mot spelmissbruk och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1019 av Magnus Ek (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att i likhet med Finland tillåta matbutiker att sälja varor med en alkoholhalt upp till 5,5 procent och småbryggerier att sälja sina produkter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1027 av Solveig Zander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förhindra bruket av tobak och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1208 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1363 av John Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av lokalproducerade produkter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1368 av Åsa Coenraads (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning i Västmanland på prov och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1503 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reglerna för restaurangverksamheters rätt till alkoholservering bör förenklas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1601 av Linda Lindberg m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skåne bör ges möjlighet att testas som pilotregion för gårdsförsäljning av egenproducerat öl, vin och cider och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverket för gårdsförsäljning av egenproducerat öl, vin och cider så att försäljning av småskaligt egenproducerade drycker blir möjlig och skyndsamt återkomma till riksdagen enligt tidigare tillkännagivande och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1629 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över reglerna för marknadsföring av alkohol i syfte att skydda unga och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1794 av Sten Bergheden och Marlène Lund Kopparklint (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av öl och vin i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1795 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående införa gårdsförsäljning på försök under två år i Sverige och därefter göra en utvärdering av försöket och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2030 av Christina Östberg m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att det i ANDT-strategin 2021–2025 genomförs en vetenskaplig riskbedömning av alkohol, tobak och narkotika och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att det i ANDT-strategin 2021–2025 ingår fler missbruk och beroenden som problemområden och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2041 av Christina Östberg m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en opolitisk utredning som genomför en grundläggande översyn av såväl förd som nuvarande narkotikapolitik och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2120 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhälsoperspektivet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2136 av Daniel Andersson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om standardiserade tobaksförpackningar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2174 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en enhetlig åldersgräns för köp av alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2276 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att avskaffa Systembolagets monopol och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2311 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sänkt ålder för att få handla på Systembolaget och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2323 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att samla ansvaret för all statistik om konsumtionen av alkohol, tobak och spel på en och samma myndighet samt låta den statistiken ingå i Sveriges officiella statistik och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2337 av Boriana Åberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa begreppet vinprovning i alkohollagen (2010:1622) och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra alkohollagen (2010:1622) så att vinprovningstillställningar inte kräver kommunalt serveringstillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2436 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att stärka det spelförebyggande arbetet bland barn och unga och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2478 av Helena Antoni m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka tillgången till naloxon och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2533 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta försäljning av öl och vin i licensierade livsmedelsbutiker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2598 av Sofia Westergren och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga nikotinprodukter ska klassas som tobak om dessa inte utgör godkänt läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2599 av Sofia Westergren och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersätta lagen om rökfri skolgård med en lag om tobaksfri skoltid och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2652 av Helena Bouveng och Mats Green (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2671 av Joar Forssell (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta obetydlig servering till allmänheten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda slopanDET av krav på lokaler och matservering för alkoholserverande krogar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort normen om serveringstider i alkohollagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2745 av Pia Steensland m.fl. (KD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att spel om pengar ska ingå i den kommande ANDT-strategin och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera det alkoholpreventiva arbetet bland unga och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att identifiera effektiva insatser för att förebygga och minska riskkonsumtion av alkohol bland äldre och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om exponeringsförbud för röktaobak och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2862 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga Systembolagets monopol och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2877 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påbörja ett arbete för att avskaffa Systembolagets monopol och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2949 av Peter Helander m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över alkohollagstiftningen och anpassa den till dagens samhälle och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2952 av Peter Helander m.fl. (C):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kopplingen mellan cancerprevention och livsstilsvanor i ANDT-strategin och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över och stärka kommunernas och regionernas förutsättningar för implementering av ANDT-strategin inför en ny strategiperiod och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2994 av David Josefsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över tobakslagen i syfte att bruk av rökverk som inte innehåller tobak eller nikotin inte inkluderas i tobakslagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2997 av Michael Anefur m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinrätta ANDT(S)-rådet vid Regeringskansliet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det civila samhällets arbete måste prioriteras och uppmuntras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS utifrån STAD:s organisation och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera en vetenskaplig riskbedömning av skadeverkningarna av alkohol, tobak och olika narkotika i den kommande ANDT(S)-strategin och att riskbedömning ska beaktas vid lagstiftning om dessa produkter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och om att prioritera det alkoholpreventiva arbetet bland unga och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över Socialstyrelsens riktlinjer angående riskkonsumtion och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Systembolagets särskilda service till de lokala alkoholproducenterna och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett narkotikafritt samhälle och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om motstånd mot legalisering och avkriminalisering av narkotika och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt projekt för cannabispreventivt arbete och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att naloxon bör vara tillgängligt även för anhöriga till personer i riskgrupp och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett exponeringsförbud för röktaobak och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera kunskapsläget runt e-cigaretters effekt på hälsa och behovet av eventuella lagstiftningsändringar och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera spel om pengar i nästa ANDT(S)-strategi och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riskklassificering av olika spel om pengar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3259 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om missbruksproblematik hos årsrika och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en nationell strategi för stöd för årsrika som vill sluta missbruka och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de sex olika beroendeformerna bör ha en gemensam plattform i det hälsofrämjande arbetet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett kunskapscenter skulle kunna bli ett viktigt stöd till länsstyrelsernas ANDT-samordnare liksom det nationella ANDTS-kansliet och Folkhälsomyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stävja övertramp av marknadsföring av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett kontinuerligt arbete krävs för att dämpa problembördan av olika former av beroende och missbruk och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om snus och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheter till sprututbyte och läkemedelsassisterad behandling i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tobak och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3268 av Lina Nordquist m.fl. (L):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fältassistenter bör få tillgång till överdoshämmande läkemedel och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen bör utrustas med naloxon mot opioidöverdoser och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3457 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av dold tobaksförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på att kunna uppvisa id vid tobakskonsumtion och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett narkotikafritt samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3507 av David Josefsson (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att se över ANDT-strategin i enlighet med ovan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3543 av Ebba Busch m.fl. (KD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt ANDTS-kompetenscentrum och att stödja det civila samhället i genomförande av ANDTS-strategin och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3610 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare uppmana regeringen att se över vilka nya åtgärder som bör övervägas, förutom tidigare väl kända tillkännagivanden, för att få bukt med en eskalerande utveckling som tar människors liv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga eventuell ny lagstiftning, justerade föreskrifter eller nya uppdrag i regleringsbrev för att komma till rätta med den explosionsartade utvecklingen av narkotika, såsom kokain och nya nätdroger, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om angelägenheten i att följa upp tidigare fattade beslut och att de genomförs och verkställs inom vederbörlig tid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3660 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerad alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3670 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kommitté med uppdrag att utreda och se över den nuvarande narkotikapolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3707 av Margareta Cederfelt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av öl och vin och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
19. Motioner som bereds förenklat		
2020/21:46	Martina Johansson (C)	2
2020/21:113	Angelica Lundberg (SD)	1 och 2
2020/21:212	Jonny Cato (C)	
2020/21:367	Stina Larsson (C)	
2020/21:381	Bo Broman (SD)	
2020/21:544	Dennis Dioukarev och Mattias Bäckström Johansson (båda SD)	
2020/21:572	Peter Helander m.fl. (C)	3 och 5
2020/21:606	Per Schöldberg och Anders Åkesson (båda C)	
2020/21:615	Kerstin Lundgren (C)	
2020/21:631	Niels Paarup-Petersen och Alireza Akhondi (båda C)	1 och 2
2020/21:700	Eric Palmqvist m.fl. (SD)	30
2020/21:705	Eric Palmqvist m.fl. (SD)	11
2020/21:716	Eric Palmqvist m.fl. (SD)	6
2020/21:730	Staffan Eklöf m.fl. (SD)	18
2020/21:989	Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M)	1 och 3
2020/21:992	Åsa Coenraads (M)	
2020/21:1015	Ola Johansson och Linda Modig (båda C)	1
2020/21:1019	Magnus Ek (C)	
2020/21:1027	Solveig Zander (C)	
2020/21:1208	Edward Riedl (M)	
2020/21:1363	John Widegren (M)	
2020/21:1368	Åsa Coenraads (M)	
2020/21:1503	Robert Hannah (L)	
2020/21:1601	Linda Lindberg m.fl. (SD)	1 och 2
2020/21:1794	Sten Bergheden och Marlène Lund Kopparklint (båda M)	
2020/21:1795	Sten Bergheden (M)	
2020/21:2030	Christina Östberg m.fl. (SD)	3 och 6
2020/21:2041	Christina Östberg m.fl. (SD)	11

2020/21:2136	Daniel Andersson (S)	
2020/21:2174	Cecilie Tenfjord Toftby (M)	
2020/21:2276	Boriana Åberg (M)	
2020/21:2311	Boriana Åberg (M)	
2020/21:2337	Boriana Åberg (M)	1 och 2
2020/21:2533	Alireza Akhondi m.fl. (C)	
2020/21:2599	Sofia Westergren och Marie-Louise Hänel Sandström (båda M)	
2020/21:2652	Helena Bouveng och Mats Green (båda M)	
2020/21:2671	Joar Forssell (L)	1–3
2020/21:2745	Pia Steensland m.fl. (KD)	8, 9 och 11
2020/21:2862	Lars Beckman (M)	
2020/21:2877	Markus Wiechel m.fl. (SD)	
2020/21:2949	Peter Helander m.fl. (C)	5 och 7
2020/21:2997	Michael Anefur m.fl. (KD)	3–5, 7, 8, 10 och 15–17
2020/21:3260	Lina Nordquist m.fl. (L)	15
2020/21:3457	Markus Wiechel m.fl. (SD)	1 och 2
2020/21:3480	Michael Anefur m.fl. (KD)	35
2020/21:3507	David Josefsson (M)	2
2020/21:3543	Ebba Busch m.fl. (KD)	9 idd
2020/21:3610	Cecilia Widegren (M)	1–3
2020/21:3660	Markus Wiechel m.fl. (SD)	
2020/21:3670	Markus Wiechel m.fl. (SD)	2
2020/21:3707	Margareta Cederfelt (M)	